

การแปลวรรณกรรมไทยประเภทร้อยกรองเป็นภาษาอังกฤษ

สุดจิต ภิญโญยิ่ง*

Sudchit Bhinyoying

ผู้เขียนสอนแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษมาหลายสิบปี ก่อนหน้านั้น ทำงานที่ต่างประเทศในองค์กรสื่อสารมวลชน (B.B.C, London, UK.) และองค์การทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) บางช่วงของชีวิตยามกลับมาอยู่เมืองไทย ได้ทำงานเป็นผู้สื่อข่าวและผู้เขียนสารคดีและคอลัมน์ของหนังสือพิมพ์ Bangkok Post และเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสารนิเทศ (Information Specialist) ประจำสำนักข่าวสารอเมริกัน (USIS) สถานเอกอัครราชทูตอเมริกาในประเทศไทย

เมื่อหวนกลับมาทำงานสอนหนังสือ แรกทีเดียว วิชาการแปลในระดับปริญญาโทมักเน้นหนักไปในการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ผู้เขียนได้พยายามเสนอแนะและสอดแทรกให้มีการสอนการแปลจากภาษาไทยออกเป็นภาษาอังกฤษด้วย โลกเราในปัจจุบันนี้ ต้องยอมรับว่าภาษาอังกฤษเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปแล้วว่าเป็นภาษาสากล ประชาชนกว่าหกพันล้านคนทั่วโลก ส่วนใหญ่พอรู้ภาษาอังกฤษและสื่อสารภาษาอังกฤษได้ไม่มากนักน้อย วิทยาการต่างๆ ที่รุดหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้งก็สื่อสารออกมาเป็นภาษาอังกฤษแทบทั้งสิ้น ยิ่งในวงการค้าพาณิชย์ การประชุมระหว่างประเทศ การท่องเที่ยว การสื่อสารด้วยวิธีต่างๆ ไม่ว่าจะผ่านทางสิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ หรือโซเชียลมีเดีย ถ้าเป็นภาษาอังกฤษจะส่งถึงมือผู้รับได้

---

* นักแปลอาชีพ และได้รับรางวัล “สุรินทราชา” ปี 2551

ง่ายและกว้างขวาง เหตุผลต่างๆ เหล่านี้จึงเป็นเหตุที่ว่า ทำไมผู้คนในยุคปัจจุบันจึงควรรู้ภาษาอังกฤษ

เมื่อเริ่มแรกสอนนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยหลายแห่งต่างโอดโอยว่า “อาจารย์ฯ หนูไม่ใช่เด็กนอก ไม่เคยอยู่ เคยทำงานเมืองนอกอย่างอาจารย์ ภาษาหนูไม่ดีพอ จะอาจหายไปแปลไทยเป็นอังกฤษได้อย่างไร ให้แปลอังกฤษเป็นไทยพอไหว เพราะภาษาไทยคือภาษาที่หนูรู้มาตั้งแต่เกิดค่ะ”

‘เด็กนอก’ ในความหมายของเด็กหนุ่มสาวในมหาวิทยาลัย คือเด็กที่เคยไปเรียนต่างประเทศ หรือมีความรู้ภาษาต่างประเทศนั้น เช่น ภาษาอังกฤษ อย่างดีพอจนสามารถอ่านเขียน คิดออกมาเป็นภาษาต่างประเทศนั้นได้ บางคนบอกว่าเมื่อไปอยู่เมืองนอกนานๆ เข้า จนสามารถทะเลาะกับคนของชาตินั้น หรือสามารถฝันเป็นภาษานั้นได้ แสดงว่าคุณรู้ภาษานั้นซึมซาบพอได้แล้ว

จริงหรือที่ว่าผู้แปลต้องรู้ให้ถ่องแท้ทั้งสองภาษา ทั้งภาษาต้นทาง (Source Language/ Langue du Depart) และภาษาปลายทาง (Target Language/ Langue d’ Arrivée) ต้องเป็นคนที่มีรู้ภาษาชนิดที่เรียกได้ว่า รู้แบบ bilingual คือรู้เท่าๆ กัน ถ้าทำได้หรือเป็นได้ก็สมบูรณ์ แต่คนทุกคนไม่ใช่จะมีความสามารถแบบสมบูรณ์เช่นนั้นมาตั้งแต่เกิด เราสามารถเรียนรู้ได้ในโอกาสต่อมา มิฉะนั้น เราจะได้เข้ามาเรียนอยู่ในมหาวิทยาลัยหรือ ในเมื่อเราเองก็ไม่เคยมีความรู้ในสิ่งต่างๆ ที่มหาวิทยาลัยสอน บางคนมาจากครอบครัวที่บุพการีหรือสมาชิกในครอบครัวไม่เคยเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยด้วยซ้ำ เราจึงทำได้ แล้วทำไม เมื่อเรียนการแปลจะแปลจากภาษาเราเองไปเป็นภาษาอื่น เป็นต้นว่าภาษาอังกฤษไม่ได้

สรุปได้ความว่า ในวิชาการแปล อย่างน้อยก็ควรจะเสริมแทรกการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษไว้บ้าง วรรณกรรมสมัยปัจจุบันประเภทร้อยแก้ว

เช่น นวนิยาย อัดซีวประวัติ บทละคร มีการแปลออกมาสู่สายตาผู้อ่านผู้ชมอย่างกว้างขวาง หลักเกณฑ์ต่างๆ ของการแปลงานประพันธ์ประเภทร้อยแก้ว นักศึกษาก็ได้เรียนรู้กันละเอียด จึงเกิดความคิดขึ้นมาว่า วรรณกรรมสมัยก่อนไม่ว่าจะเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาไทย มักประพันธ์ไว้เป็นบทร้อยกรอง คนสมัยก่อนคงชอบการพุดจาแบบคล้องจอง มีสัมผัสนอกสัมผัสใน ลองสังเกตดูเวลาคนโบราณ (ที่ไม่โบราณนัก สมัยคุณพ่อคุณแม่คุณปู่คุณย่าคุณตาคุณยายของเรา) พุดสั่งสอน มักมีประโยคเด็ดๆ ที่สัมผัสคล้องจองกันอยู่ในตัว เช่น ‘อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย บั้นวันบั้นควายให้ลูกท่านเล่น’ ‘อย่าไว้ใจทาง อย่าวางใจคน จะจนใจเอง’ ‘อย่าใฝ่สูงจนเกินศักดิ์’ ‘อย่าไว้ใจคนประเภทไทยเล็กเจ๊กดำ’ เป็นต้น บทประพันธ์ประเภทร้อยกรองที่มีถ้อยคำและข้อความกินใจ มีสัมผัสคล้องจองกัน เช่น กลอนหลายช่วงในเรื่องพระอภัยมณี ที่ประพันธ์โดยท่านสุนทรภู่ กวีเอกแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ก็จะมีผู้หยิบยกมาเปรียบเปรยหรือสั่งสอนลูกหลานอยู่เรื่อยๆ เช่น ‘แล้วสอนว่าอย่าไว้ใจมนุษย์ มันแสนสุดลึกล้ำเหลือกำหนด ถึงเถาวัลย์พันเกี่ยวที่เลี้ยววัด ก็ไม่คดเหมือนหนึ่งในน้ำใจคน’ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในการศึกษาวิชาวรรณคดีในต่างประเทศ ในมหาวิทยาลัยที่มีนักศึกษาจากนานาชาติมาศึกษาและถกเถียงปัญหากัน แต่ละประเทศก็จะอ้างว่าวรรณกรรมของชาติตนมีความดีความไพเราะอย่างโน้นอย่างนี้ แต่เนื่องจากเขียนเป็นภาษาของประเทศตน ผู้คนต่างชาติจึงไม่รู้ ในการประชุมระหว่างประเทศก็เช่นกัน เมื่อพุดถึงด้านวัฒนธรรม ด้านการประพันธ์ ด้านวรรณคดี ผู้เข้าร่วมประชุมเห็นพ้องต้องกันว่า ควรมีการถ่ายทอดวรรณกรรมในภาษาของแต่ละชาติออกมาเป็นภาษาสากล คือ ภาษาอังกฤษ เพื่อให้ชาติอื่นๆ ได้อ่านได้รู้บ้าง

ดังนั้น ในยุคที่อาเซียนมีสมาชิกอยู่เป็นจำนวน 6 ประเทศ คือ ไทย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ อินโดเนเซีย สิงคโปร์ และบรูไน จึงตกลงกันให้มีการแปลวรรณกรรมชิ้นเอกของแต่ละประเทศสมาชิกออกเป็นภาษาอังกฤษ เพื่อให้ประเทศสมาชิกอื่นๆ ได้รับรู้ถึงความไพเราะและอรรถรสต่างๆ ของวรรณคดีเหล่านั้น แต่ละประเทศจะมีคณะกรรมการคัดเลือกกว่าวรรณคดีชิ้นไหนของตนควรมีการแปล และจัดตั้งคณะทำงานแปลวรรณกรรมขึ้น ผู้เขียนได้รับเกียรติให้เป็นหนึ่งในคณะทำงานแปล และได้รับมอบหมายให้แปลงานวรรณกรรมที่เป็นบทร้อยกรองชิ้นเอกๆ ของประเทศเราออกมาหลายชิ้น

ในระยะแรก ต้องขอยอมรับว่า ดูเป็นงานที่ยากยิ่ง เนื่องจากวรรณคดีเหล่านั้นอุดมไปด้วยภาษาที่ใช้กันในยุคโบราณ หรือภาษาบาลี สันสกฤต ที่นักแปลส่วนมากที่รู้ภาษาอังกฤษดีไม่ค่อยเข้าใจนัก วิธีแก้ไขก็คือ ตั้งคณะที่ปรึกษาที่ประกอบไปด้วยผู้รู้ในภาษาเก่าแก่เหล่านั้น เช่น ผู้เชี่ยวชาญภาษาบาลี-สันสกฤต ท่านผู้เชี่ยวชาญภาษาพื้นเมืองทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาษาท้องถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงของไทยซึ่งเป็นถิ่นกำเนิดของท่านสุนทรภู่ เป็นต้น ก่อนอื่น ถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับศัพท์ที่มาจากภาษาที่คนสมัยใหม่ไม่ค่อยเคย ท่านผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านก็จะชี้แจงจนเข้าใจ คณะท่านผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น ประกอบไปด้วย ท่านธนิธ อยุธยาโพธิ์ อติตอธิติกรมประชาสัมพันธ์ ท่านสุชีพร ปุญญานุภาพ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาบาลี และพุทธศาสนา และท่านอาจารย์พิฑูร มลิวัลย์ ผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาโบราณและภาษาท้องถิ่นของไทย เฉพาะอย่างยิ่งภาษาทางภาคอีสาน

ในการแปล คณะผู้แปลเห็นชอบว่า จะยึดความหมายเป็นจุดสำคัญ ส่วนสัมผัสในภาษาไทย เมื่อแปลเป็นภาษาอังกฤษไม่สามารถจะหาคำที่มีทั้งความหมายและเสียงเพื่อสัมผัสให้ตรงกับภาษาไทยได้ อาจารย์ผู้ตรวจคือ อาจารย์ไมเคิล ไรท์

จากหนังสือพิมพ์มติชนและนิตยสารสารคดี และมีความรู้สึกซึ่งด้านวรรณคดีทั้งของ อังกฤษ อินเดีย และไทย แนะนำว่า การมีวแต่พะวงเรื่องสัมผัสจะทำให้เราแปล ความหมายที่แท้จริงออกมาไม่ได้ อาจทำได้สักบทหรือสองบท แต่ถ้าเป็น วรรณกรรมร้อยกรองเรื่องยาวๆ หลายสิบตอนหรือหลายร้อยหน้า เราจะไม่สามารถ ทำได้ตลอดรอดฝั่ง ทั้งจะฟังดูเป็นการแปลไม่ตรงกับต้นฉบับด้วย แต่เราจะเก็บ รูปแบบไว้ให้ได้มากที่สุด ถ้าต้นฉบับเป็นโคลง 4 มีสี่ความ 4 บรรทัด บทแปลเป็น ภาษาอังกฤษก็จะมี 4 บรรทัด เช่นกัน ถ้าเป็นร่าย มีข้อความเรียงไปเรื่อย บทแปลก็ จะเรียงไปให้ตรงกับต้นฉบับภาษาไทยมากที่สุด โคลง 2 และโคลง 3 มี 2 บรรทัด เมื่อแปลออกมาแล้วถ้าโคลง 2 มี 2 ความ ก็แปลในรูปแบบ 2 บรรทัด แต่ถ้ามี ใจความเป็น 3 ตอนก็ต้องแปลได้ 3 บรรทัด โคลง 3 นั้นแม้จะมีเพียง 2 บรรทัด แต่ มักมีใจความเป็น 3 ใจความด้วยกัน เมื่อแปลแล้วจึงออกมาในรูปแบบ 3 บรรทัด โปรดดูตัวอย่างของการแปลลิลิตตะเลงพ่ายจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งมีทั้ง ตัวอย่างการแปลโคลง 4 โคลง 3 โคลง 2 และร่าย

ลิลิตตะเลงพ่าย

พระนิพนธ์

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระปรมานุชิตชิโนรส

พระมหาอุปราชา (แห่งพม่า) ลาพระสนม

โคลง 4	ทราชมรักอย่าร้องรำ	กำศรวล
	อยู่เมื่อย่าเสวยครวญ	ลห้อย
	บานานบหน่ายนวล	แหงนเสนห์ นุชนา
	เสร็จทัพกลับถนอมสร้อย	อย่าเศร้าเสียศรี ฯ

ร้าย เสรีจเสาวนีสั่งสนม เนื่องบังคมคำราชพระบาทพันนิทรา จวน
เวลาล่วงสราง ฟันนภางค์เผือดดาว แสงเงินขาวขอบฟ้า แสงทองจำจับเมฆ รั้งซีเณก
ฉายฉัน ไก่แก้วขันเจ็ยแจ้ว ตุหว่าแว่วเสียงใส จิงปรมไทอุปราษ ยุรยาตรยั้งที่สรง
ชำระพระองค์บนาน ทรงสุคนธาร กลิ่นตระหลบ หอมอวลอบอวยขจร ทรงบวร
วิภูษิต สนับเพลापิต พรายพร้อย ชายไหวห้อยยยาบ ชายแครงทาบเครือวัล รัตน
พัตรพรรณนยรรยง ฉลองพระองค์เพรอสแพ้ว มกรแก้วเกยูร ตาบไฟทुरิยเรื่องจรัส
สอิ่งรัตนประพาฬ สอดสังวาลเฉวียงองค มกุฎทรงเทรอดเกษ อย่างอิศเรศร์รามัญ
สรเรนรูปุรเคนทร์ เพญพพานแผ่เศียร แสงวิเชียรช่อชวง อัมรงครว้งรุ่งพราย
รายนพรัตน์ชัชวาลย์ เครื่องอลงการโอ้อ่า งามสง่าชัตติเยศ พระแสดงเดชผิงผาย กุม
แสงกรายกรนาฏ ยุรยาตรอย่างไกรสร จากคีชรคูหา ลีลาวยังวังราช ไหวบัวบาท
บิตุรงค์ ขอลาองค์ท่านไ้ ไปเผด็จดัชกรให้ เหือดเสี้ยนศึกสยามสิ้นนา

Lilit Taleng Phai

by

His Holiness the Supreme Patriarch Khrom Phra Paramanuchit Chinorot

Translated by Mrs. Sudchit Bhinyoying

The Crown Prince (of Burma) Bade Farewell to the Consorts

Cry you not, dear maiden;

Dwell you not on weeping nor lamenting.

Leave you I must but not for long.

Upon the end of war, return to you I shall.

When he finished his words, all bowed in obeisance. Time ran out for him to take his sleep because dawn was fast approaching. The sky became devoid of stars. Silver above lined the horizon. Golden rays reflected brightly upon clouds, radiating fiercely-lit lights. Cocks crowed and birds chirped sweet tunes. The Crown Prince (of Burma) proceeded to take a bath, dousing himself with perfumed water. He commenced to dress, wearing colourful trousers coupled with flowing front cover-sheet. The decoration on sheets of cloth covering the two sides of his trousers was made in embroidery with the designs of climbing plants and covered with sequins and luminous stones. He then put on a long necklace studded with precious gems hanging from one shoulder down to the other side of *his* waist. He donned the royal crown on top of *his* head in a Mon prince's style. The crown was designed in the shape of a serpent spreading its head. The rings on *his* fingers reflected the light on the ceiling. The overall picture of *his* clothes was gorgeous and regal. He walked in a grand and noble manner, one hand clasping tightly at *his* sword. Like a lion, he proceeded from *his* palace to the Royal Palace to pay respect to *his* royal father and to bid *him* goodbye, taking leave in order to lead the battle against the country's foes.

พระเจ้าหงสาวดีประสาทพรแก่พระมหาอุปราชา

โคลง 2   พระฟังความลูกท้าว   ลาเสด็จศึกด้าว
ตั้งเปื้องบรรหาญ ฯ

King Hongsawadi Granted Blessing to the Crown Prince

The King paid careful attention to *his* son's words
Which asked for permission to leave for war.

โคลง 3   ภูบาลอื่นอำนาจ   อวยพระพรเลศลัน
จงอยู่ทออย่าพัน   แห่งเจ็อมมือเทอญ พ่อนา ฯ

The King then granted royal blessings and said:
May Ayuttaya not escape,
And fall into your capable hand.

โคลง 4   จงเจรรอญไซเยศด้วย   เดชะ
ชาวอญทออย่าพะ   พ่อได้
จงแพ้พินาศพระ   วิริยภาพ พ่อนา
ชนะแต่สองท่านไท้   จิราชเจ้าจอมสยาม ฯ

May you be blessed with might
The Ayuttayans cannot fight.
May they be defeated by your persistence;
May you win over the two rulers of Siam.

สงครามความตึกซึ้ง	แสนกล
จงพ้ออย่ายินยล	แต่ตั้ง
อย่าลองคนของตน	ตามชอบ ทำนา
การศึกถึกเล่าห้พื้น	ล่อเลี้ยวลอกหลอน ฯ

War is something very intriguing;
 Please do not be rush in making decisions;
 Try not to overestimate your capacity or do only
 what is your heart's delight.
 War is full of deceits, trick and pitfalls.

จงแจ้งแห่งเหตุเบื้อง	โบราณ
เปนประโยชน์ยุทธการ	กล่าวไว้
เอาใจทหารหาญ	เรื่องรื่น
อย่าระคนปนใกล้	เกตุออกกลัวขลาดเขลา ฯ

Keep in mind all experiences of yesteryears,
 Useful they will be for your strategy.
 For brave soldiers, be good to them.
 Mingle not with the coward ones.

หนึ่งรู้พยุหศึกไล่	สบสถาน
เจนจิตรวิทยาการ	กาจแก่กล้า
รู้ของพิไชยชาญ	ชุมค่าย ครอบนา
อาจจะรอรุณแผ้ว	เพิกแพ้วพั้งหนี ฯ

First you must know the art of war inside out;
Be thoroughly expertised in fighting
And fully understand strategic matters such as where to
camp
Which may help you to conquer your enemy.

หนึ่งรู้บำเหน็จให้	ขุนพล
อันสมรรถมือนิพนธ์	จิตเสี้ยน
อย่าหย่อนวิริยล	อย่างเกียจ
แปดประการกลทั่วยุ	ถ่องแท้ทางแกลง ฯ

Also know you must as to when to reward
Your most capable general;
Don't ever lose your vigilance nor be lethargic.
All these eight points must always be borne close in mind.

จงจำคำพ่อไซ้	สั่งสอน
จงประสิทธิสมพร	พ่อให้
จงเรื่องพระฤทธิรอน	อริราช
จงพ่อลูกลาภได้	เผด็จด้าวแดนสยาม ฯ

Remember well my words of advice;
May you succeed according to what I told you.
May you be mighty enough to fight your foes
And conquer the land of Siam.

พระมหาอุปราชยกทัพ

ร้าย เสริมสร้างความโอวาท ให้ธิดาประสาศนพระพร แต่ภูธรเอารส ธก็
ประเนตรรับคำ อ่ำลาท้าวลีลาศ ยุธยาตริยังเกยไชย เสนาในเตรียมทัพ สรับพลห้าสิบล
หมื่น ขุนคชทั้นหาญแก้ว ขับข้างแก้วพัทธคอ รอรับราชริมเกย ความญเคยคัตทำย
เทียบ สเดจอย่างเหยียบหลังสาร ทรงคชาธารยรรยง อลงกภูแก้วแกมกาญจน์ เครื่อง
พุดตาลตกต่าง แข่งศรีทองทอเนตร ปักเสวตรฉัตรฉานฉาย คลายคชบาทยาตรา คลี
พยุหคลาคลาศแคล้ว คล้ายคล้ายนายทแก้วแล้ว อย่างเอื้องธงทอง แลเนา ฯ

The Crown Prince of Burma Advanced His Army.

His words thus dispensed, the king proceeded to utter blessings to his son who obediently accepted them before leaving for the royal palanquin waiting for him in the middle of his troops. The army had been arranged, consisting of five hundred thousand soldiers. The general of the elephant corps came forward on the neck of the royal elephant named Patagor to the royal palanquin. The Crown Prince (of Burma) stepped onto the elephant's back upon.

ลิลิตตะเลงพ่ายเป็นวรรณกรรมสดุดีที่แสดงให้เห็นพระปรีชาสามารถใน การรบของสมเด็จพระนเรศวรมหาราชและสมเด็จพระเอกาทศรถ คณะทำงานรวม วรรณกรรมอาเซียนได้เลือกตัดตอนแปลเริ่มตั้งแต่พระอุปราชาแห่งพม่าทรงลาพระ สนมและพระราชบิดาไปทำสงคราม รายละเอียดบางตอนมิได้นำมาแปลจนหมด จบลงด้วยบทสรรเสริญพระเกียรติคุณของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งในการ แปล ผู้เขียนบทความชิ้นนี้ ซึ่งเป็นผู้แปลตอนนี้ ต้องทำงานใกล้ชิดกับท่านอาจารย์

สุชีพ ปุญญานุภาพ ต้องหมั่นสอบถามท่านเมื่อต้องแปลข้อความที่เป็นภาษาบาลี
ทศพิชราชธรรมทั้ง 10 ประการของพระมหากษัตริย์ได้แก่ ทานํ สีลํ ปริจจาคํ
อาชขว์ มททวํ ตปํ อภิกโร อวิหฺสณฺจ ขนฺติจฺ และอวิโรธนํ มีความหมายชัดเจนแปล
ให้ไว้เป็นภาษาอังกฤษโดยอาจารย์สุชีพ ซึ่งผู้เขียนต้องขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง
มา ณ ที่นี้ด้วย

โปรดดูบทแปลตอนย่อพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวร ทศพิชราชธรรม
ดังต่อไปนี้

ย่อพระเกียรติสมเด็จพระนเรศวร :

ทศพิชราชธรรม

ยรรยงค์ยศทั่วห้อง	ชาตรี
สยาเมศรมิ่งโมฬี	เลอศลิน
ทวาราวดีศรี-	อโยธยิ่ง ภพฤ
บุญบพิตรแผ่พัน	แผ่นหล้าเลอสรวง ฯ

His fame was known throughout the land.

The Siamese King was exemplary in all ways.

He was such a great glory to Ayutthaya.

His charismatic fame spread far and wide until it reached
heaven.

พระคลังเคลื่อนมาศแมน	มณฑิยร ทิพยเอย
สรรเพชรปราสาทเสถียร	ถิ่นท้าว
คิมหรรต์แห่งจำเนียร	นิตย์ท่าน สติตย์ฤ
จรรยาจรัตรัตนอคร้าว	รู้รุ่งเรืองโงงฯ

His palace, glowing as if gilded with gold, resembling a heavenly abode,
Was called “Sanphet the Magnificent Palace”
Where the king resided throughout summer.
It was as glorious as the rainbow appearing in the sun light.

อำไพรุกคฤหาศห้อง	เหมันต์ ท่านแฮ
เรืองรพีพรรณจันทร์	จิมฟ้า
มังคลาภิเศกสวรรค	สวัสดิสุข เสวยฤ
เรือนราชอาจวอดหล้า	แหล่งเพียงพิศวง ฯ

The winter palace was equally magnificent
And as beautiful as the rays of the moon in the sky.
Called “Mangala Phisek the Royal Palace”,
It could be shown to the world as great wonder.

บรรยงค์ขัติเยศอ้าง	สุริยา- มรินทร์เอย
ยามรดูพรรษา	เสพยไต้
อร่ามรัตน์อากาศ	ไพโรจ แลฤ
บุญแต่งแสดงยศให้	เหตุสร้างปางหลัง ฯ

“Suriya marin” was another one of the royal residences.
 The king came to stay here during the rainy months.
 With multi-coloured roof that shone brightly,
 It proved what the king's great merits from his past lives
 could inspire.

คลังกาญจน์คลังแก้วเกอด	เนืองนอง เนกนา
ทุกทั่วประชาชนผอง	เผื่อตร้อน
อันเพญภพมูลมอง	เมืองมั่ง แลเฮย
เยนราชฎ์ชาติขุนซ้อ	ค่าเข้าเนาเกษม ฯ

The Royal Vault of Ayutthaya was filled with gold and jewels.
 Whenever its people faced hardship,
 The wealth contained in the Royal Vault
 Could easily help put out the suffering and poverty.

1. ทานี่

พระเปรมประภูติเบื้อง	ทศธรรม ถ้วนแฮ
ทานวัดพัศดุสรรพ์	สิ่งให้
ทวยถมอลมั่วหมู่พร-	ฉีกพกพวก แคลนนา
วันละวันตั้งไว้	หกห้างแห่งสถาน ฯ

1. Giving

The king had pleasure in observing all ten tenets of dharma.
He gave away all kinds of things
To anybody-the homeless, the poor, the beggars.
At his six aim-houses, on a daily basis.

2. สีสํ

ถลองการกุศลสืบสร้าง	เบญจางค- ศีลเฮย
เนองนวิทฎฎาวาง	ว้างเว้ัน
บ้าเทองหญไทยทาง	บุญเปื้อ บาบนา
แสวงส้ค้ค้โมขเร้ัน	รอตรื้อสงสาร ฯ

2. Morality

He made merits by observing the five tenets
Regularly, with no exception.
His heart was full of joy at having done this and keeping
away from sins.
He looked for ways to ascend to Heaven, thus free from
the rebirth.

3. ปรึจฉาคัม

สมภารพระก่อเกื้อ	การก ธรรมแฮ
ชินสาสนุประถัมภก	เพิ่มตั้ง
จตุร่าปัจเยศยก	ปรึจฉาค ออกเอย
อวยแต่ชุมซีหัง	ทั่วแคล้วแขวงสยาม ฯ

3. Merit Making

He supported those who practiced dharma,
Promoted the teaching of the Lord Buddha
And donated the four necessities of life
To all monks in the land of Siam.

4. อาชชวี

พระงามอุชฎาพพร้อม	ไตรพิศ ทวารเฮย
กายกรรมลภาสิต	ชี้อชรวง
บำเพ็ญเพ้อมสุจริต	เจรอญสตัย สงวนนา
สิ่งคดปลดเปลื้องข้อง	แต่ครั้งฤมี

4. Honesty

He was magnificent and held fast to all three qualities:
Excellence in body, words and mind.
He kept on practicing to increase these qualities
And eliminate all unwanted vices.

5. มหุทวํ

ปราณีมาโนชนน้อม	มฤจฺ
ในนิกรชนชู	ชู่เมฝ้า
พระเอื้อพระเอนดู	โดยเที่ยง ธรรมนา
อดโทษโปรดเกษเกล้า	ผิดพลั้งสั่งสอน ฯ

5. *Gentleness*

His mercy stemmed from a kind heart
Shown to all his populace.
He was considerate and just
And avoided punishing his people but preferred to teach
them.

6. ตปํ

สังวรอุโบสถสร้าง	ประดีทิน
มาศประมาณวรถวิล	สี่ถ้วน
อัชฎางคิกวิริยิน-	ทริยสังัด กามเอย
มละอิศริยศุขล้วน	โลกยชรัองสรเสริญ ฯ

6. *Tolerance*

He observed religious tenets on sabbath days-
Four times every month-
And held steadfastly to the eight precepts to quench desire
In order to attain the supreme happiness aspired in the world.

7. อุกโกธ

ทรงเจโรณุมิตรภาพเพียง พรหมมาน

ทิศทิศจรดทุกสถาน	แผ่แผ้ว
ซัดสั้วเสพยสำราญ	รมยทั่ว กัณนา
เย็นยิ่งจันทรกานต์แก้ว	เกอดน้ำจ๋าแรง

7. Lack of Anger

He extended his kind heart as the God Brahma
And diffused it to all ten directions
To all creatures of the world in an even manner.
His kindness is cool and refreshing like the moon rays.

8. อวิหีสณจ

เสดจเสดงยศเยือกห้ำ	แหล่งไฟท
เพื่อพระกรุณาใน	เขตรซ้า
บอกปกก่อไภย	พิบัติเบียด เบียนเอย
บานทุกหน้าถ้วนหน้า	นอบนั้วถวายพร ฯ

8. Non-Oppression

His charisma cooled down the whole land.
He was kind to all his people
And never thought of causing harm to anyone.
His people were happy and paid him homage.

9. ขนติ จ

ถาวรอธิวาศน์ค้ำ	ชั้นดี ธรรมฤ
คำถุษณ์วิโรธราศี	ขุนซ้อ
เพ็ญผลพุทธรบารมี	วิมุติสุข แสงวงนา
เนื่องโลกยโศกเสื่อมร้อน	สิ่งร้ายฤพาน ฯ

9. *Patience*

Resolute was he in keeping tolerance

And attempt to put out lust and anger.

He kept on making merit, to achieve Buddha's status and supreme bliss.

The whole world would be free from sufferings, danger and hardship.

10. อวิโรธน์

พระญาณยลเยี่ยงเป็อง	โบราณ รีดนา
ในนิตยราชศาสตรสาร	สืบไว้
บแปรประพฤติพาล	แผกฉบับ บูรพ์เฮย
โดยชอบกอบกิจไ้	ธเรศตั้งแต่ปาง ฯ

10. *Correct Behaviour*

He followed the age-old custom and tradition

That had been handed down in the law of the land

And never diverted from the correct course.

He always undertook the tasks of a king.

ลิลิตพระลอ Lilit Phra Lo

วรรณกรรมอีกเรื่องหนึ่งที่ถูกเขียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้แปลคือเรื่อง **ลิลิตพระลอ** เป็นวรรณกรรมสมัยอยุธยา เป็นวรรณคดีโศกนาฏกรรม แต่งเป็นลิลิต ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง เชื่อกันว่าแต่งในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ราว พ.ศ. 2199 เป็นนิทานรักของเมืองเหนือ คำโครงเรื่องคล้ายเรื่องโรมิโอกับจูเลียต ที่เชกสเปียร์ กวีเอกของอังกฤษเป็นผู้ประพันธ์ นับเป็นวรรณคดีที่มีความไพเราะงดงามทางวรรณศิลป์ เฉพาะอย่างยิ่งในด้านการใช้คำและพรรณนาความ ดังนั้น ผู้แปลจึงต้องพิถีพิถันและใช้เวลานานมากกว่าจะจรดปากกาถอดออกมาเป็น ภาษาอังกฤษได้ ดังตัวอย่างที่จะยกมาให้ดูทั้งในตอนที่เป็นโคลง 4 โคลง 3 โคลง 2 และร้อย บรรยายถึงการพบปะกันครั้งแรกของพระลอและพระเพื่อนพระแพง

บคลาไคลน้อยหนึ่ง	กุกฤต อยู่หนา
ยังใคร่ป้องประตียุช	ไปม้วย
ปรานีดอกบัวบุษ	บชื่น ชมนา
หุบอยู่บานด้วย	ดอกสร้อยสัต์บัน ฯ

Separated or halted they wished not to be.
Desirous of continuing love-making with no fear of death
they intended
Merciful be it on the poor lotus that felt no joy in so
doing;
So still tightly closed she was to avoid intrusion.

โคลง 2   ตระวันเจียนจิมฟ้า   สองพี่เลี้ยงทูลอ้า
จะคำแล้วพระเอย ฯ

“So near to setting is now the sun,”
Whispered the two escorts.
“Night is fast approaching, Your Majesty,”

                 พระทองเผยม่านแล้ว   เรียกพระพี่เลี้ยงแก้ว
ทั้งสี่เข้าไปใน ฯ

The golden King drew aside the curtain
And beckoned the four aids
To enter inside their chamber.

                 วัสดุใจจิ่งลี้   ซ่อนเงื่อนกลนี้
อย่าให้เห็นกล ฯ

“So far and out we have already done,” said the Princesses,
“Therefore please help us conceal this affair,
And reveal it not to others.”

                 ไหว้บัดดลท่านไท่   รับราชเสาวนีย์ไว้
กิ่งเกล้าทูลทรง ฯ

The maids quickly paid, respect to the royal command
Accepting the order thus
And placed it on the middle of their head.

เชิญพระสรงสว่างร้อน   เสด็จอ้างทองเดียวซ้อน
อาบด้วยสองศรี ฯ

“Pray step into the same tub
With the two Royal Highnesses
And bathe to cool your body.”

บุษบาบิเสียดสร้อย   จรดฤดีเหล่าน้อย
หนึ่งได้แรงองค์ ฯ

Then flower-like bodies brushed and touched each other
Playfully together they bathed
And more invigorated they became.

จากสรงเสด็จแท่นแก้ว   แต่งแงงามเสร็จแล้ว
แนบเนื้ออิงอร ฯ

After the bathing, they stepped upon the crystal couch.
They dressed themselves properly,
Then leaned against one another.

พี่เลี้ยงกรรอุบเกล้า   ยกเครื่องเสวยเทียบเข้า
แต่งตั้งเตรียมถวาย ฯ

The royal chaperones paid respect high above their fore-head,
And carried the royal meal inside
To prepare it for royal consumption.

สองสายสมรอ่อนไหว   เตือนบพิตรเชิญให้
ธิดาเจ้ากุส่าย ฯ

With palms touching, the two
Princesses paid respect to the young King, Then urged
him to Partake of his meal.

ชูกางเขยหน้าสร้อย   เชิญอ่อนท้าวเสวยด้วย
พี่ทั้งสอง ฯ

The King raised the beautiful faces of the Princesses,
And invited them
To eat with him.

ของเสวยสวรรคตไปเพียง   เพราะพระนุชน้อยเกลี้ยง
แนบเนื้อเรียมเสวย ฯ

The King said, “Even heavenly food is unrivalled to
this
Just because you smooth-skinned maidens
Are near me while I eat.”

ทรมารักเอ๋ยปากป้อน รสยิ่งรสฟ้าซ้อน
สวาทซ้อนสงสาร ฯ
Dearest heart, with your serving me right to my
mouth,
The food tastes like heaven by food,
Making me love and have great compassion for you.”

เสวยสำราญเสร็จแล้ว สองพระพี่เลี้ยงแก้ว
นบท้าวทูลเตือน ฯ
They finished their meal with pleasure.
The two ladies in -waiting (Nang Ruen and Nang Roy)
Then warned the two young Princesses.

ตะวันจะเลื่อนลับฟ้า จอมราชเจ้าอย่าช้า
อ่อนแอ้ยามควร ฯ
“The sun is setting,” said they
“Delay not, Your Majesty.
Time is up, Your Highnesses.”

พระอวรบใคร่แคล้ว	คลาเรียม
เรียมราชพิศสองเลียม	ละห้อย
สามกษัตริย์เดือดแด่เรียม	กรมสวาท แลนา
หน้าแนบหน้าค้อยค้อย	คล่าวน้ำตาไหล ฯ

The Princesses wished not to part from Phra Lo.
He too gazed longingly at them.
Their hearts and minds were tortured and aflame with
desire.
They put their faces close to one another and shed
streams of tears.

เอนดูสองอ่อนท้าว	ทรมารัก ท่านนา
ก้มกราบลงกับตัก	ท่านไต้
น้ำตาโสรจสรงพักตร์	แถวถึง ลงนา
ให้รับรู้ให้	สื่อนอาดูร ๆ

Pity the two Princesses who were so in love with him.
They paid respect to him near to his lap
Tears rained down over slim faces
Over and over they wept and lamented with distress.

อำพระปิ่นเกล้าแผ่นดิน	จรณินทร์
แต่แรกเริ่มฟงยิน	ข่าวไต้
จักกินบ่เป็นกิน	ครวญใคร่ พระนา
นอนบ่ปนนอนไ้	สวาทถ้าฟงสาร ๆ

“O, Your Majesty, chief of the land,
 From the very instant we heard about you
 We could not eat at meal time, nor sleep at bed time
 But overwhelmed with fever, for want of further news
 about you.

บุญบถทุกเทพยเจ้า	จอมผา
ทั้งเทพยพฤษาสึง	หมุ่ไม้
ขอพระช่วยราชา	เชิญสู่ สมณา
ลุลากแล้วจักไหว	ปู่เจ้าทุกสถาน ฯ

“We prayed to all deities of the mountains
 And to those that inhabit the trees and forests
 To urge the King to come and be with us
 Once our fortune is endowed, great respect we will
 pay.

เงินทองกองโกฏีแก้ว	ทูลถวาย
สารสดงาทองควาย	เผือกผู้
บุญบถร่นร้องขวย	ขวนรอด มานา
แม้บ่สมท้าวชู	อย่าแลมีผ้า ฯ

“Myriads of silver, gold, and crystal we would heap
 upon them

In addition to golden tusked and white male buffaloes;
A promise of offering made whole heartedly would
certainly free us from suffering.
Should our wish remain fulfilled, we would not take
any other husband.

จึงพระเสด็จเต้าแขก	ทำขวัญ
รักไปทันถึงวัน	ด่วนร้าย
ดังฤจะจากฉัน	ไต่ตั้ง นี้นา
กรกอดองค์เจ้าช้าง	รำให้หิวโหย ฯ

“With the strength of such will power, hail here you
finally did.

But not yet a whole day has passed, departed we would be.
How could we be separated from you?”

They held the King tightly and wept with extreme
sorrow.

ระทด้วยนุชน้อง	ระทวยองค์ ท่านนา
ซรอนพระพักตร์ชลลง	สื่อน
เหนื่อหลังสมบุรณ์บง	กขมาศ กุเอย
มิใคร่เรงหน้าขึ้น	จากเจ้าจอมสมร ฯ

So immersed with his worries did he feel that his strength paled.

He placed his face to sob

Upon the back of one of the Princesses;

And would not lift it up from there.

มีความสุขเสวยสุขเพียง	อมรินทร์ อ่อนเอย
ครั้งแรกเริ่มฟังยิน	ข้าวน้อง
บินลูพี่จักบิน	มาสู่ นุชนา
มาป้ได้ข้ายข้อง	สวาทเพียงเขาขัง ฯ

“As happy as Indra was I

When I first heard news of you

If I could fly, I would have hailed here that very instant
But depart I could not, for as a bird of prey I was Imprisoned inside its nest of love.

เมืองกว้างช้างม้าสู้	ละเสียด อ่อนเอย
เสียดแม่เสียดเมียมา	สู่น้อง
เสียดสนมดุจดวงพเยียด	งามแ่ง งามนา
มาแต่ตัวเข้าข้อง	ข้ายท้าวทั้งสอง ฯ

“Spacious city, numerous elephants and horses,

Together with mother and wife I forsook for your

sake, Leaving even those gorgeous ladies-of-the-court
To come here empty-handed and fail into your snare.

พืพบน้องเพียงแต่	ยามเดียว
คือเชือกผสมสามเกลียว	แฝดฝืน
ดั่งฤจะพลันเหลียว	คืนจาก เรียมนา
เจ้าจากเรียมจกกลับ	สวาทกลับใจตาย ฯ

“Meet you I did for just one moment.

Suddenly entwined we become, we a three-strand string
of rope.

How could you then desert me now?

Should you be so doing, I would stop inhaling and
die.

มิรักแลจึงเจ้า	จำไป จากนา
แม้ว่ารักฤไคล	คลาสได้
เอโกเด็ดเดี่ยวไกล	มาแต่ ตัวนา
เจ้าจะละเรียมไว้	กำพรัคนเดียว ฯ

“Cause loving me you are not, thus leaving me you
must be;

Should loving me you are, how else can you go;

Alone here I came - so far and with haughtiness;

Would you leave me thus like an orphan?”

ฟังคำจอมราชร้อน	ฤวาย
มาจะตีตนตาย	จุงแล้ว
พระไฉนว่าราญสาย	ใจจาก พระนา
ฤใครไกลพระแก้ว	กึ่งเส้นเกศา ฯ

(Say Phuen and Phaeng), “Listening to your saying so, so disturbed were we.

Why should you lament for death?

Why saying that we so desired to leave you?

Away from you we wanted not to be - even for a hair's width distance.”

สองกษัตริย์สนองนาถ้อย	ไปมา
สุริยเรื่อยเรียงเวหา	คลาดคล้อย
เขาเตือนราชชยา	จักคำ พระเอย
ครั้งคำใส่ต้อย	ใหญ่แล้วเป็นความ ฯ

The royal persons from the countries two kept exchanging words

Till the sun gradually sank from the sky.

They then warned the Princesses that night was near

Should Your Majesty stay on, a scandal might occur.

โคลง 2 ไหว้สามกษัตริย์ไข่มุก จากแต่บัดเดี๋ยวอ้า
คำไว้คืนสม เล่านา ฯ

Paying respect to the three royal persons, they said,
“Pray go away for a short while;
When night-time comes, you can easily return.

พระตนกลมปิ่นเกล้า ช่วยว่าให้น้องหน้า
ท่านท้าวเสด็จไป หนึ่งรา ฯ

“O, Your Majesty,
Kindly urge the two Princesses
To depart, even for one moment.

ไอ้อาไลยค้อยพร้อม เชิญพระนุชนิมน้อง
อ่อนฝ้ายลีลา ก่อนเทอญ ฯ

(Said Phra Lo), “O, how unwilling am I to go.
Pray you two princesses
Proceed ahead of me.”

สองธิดากราบไหว้ ชูพระพักตรน้องไต้
จวบท้าวทั้งสอง สัจนา ฯ

The two Princesses paid respect.
He then tilted their face up
Kissed them and uttered sweet words.

พักตราหมองสวาทไหม้ ไหว้บาทละห้อยให้
ค้อยผ้ายลีลา ฯ

Their faces were darkened with sadness.

They again heaped respectful gesticulation to the king
And slowly walked away.

เหลียวหลังมาคะค้อย นำเอนดูน้องน้อย
สั่งท้าวสนองสาร ฯ

Turning their head towards him they kept;

So pitiful were they

While again and again they said.

อย่านานนักอยู่เกล้า เชิญบพิตรพระเจ้า
เร่งผ้ายหาเพื่อ ฯ

“Stay there not for long, Your Majesty.

Please be invited

To come and join us.”

เรียมเจ็บเหลือที่พร้อง จักใคร่ไปด้วยน้อง
จากน้องเสมอตาย ฯ

“Unspeakably aching inside am I (said Phra Lo)

Who fervently desire to go with you.

Being separated from you is equal to death for me.”

พี่เลี้ยงถวายบังคม ประนมเชิญสองเสร็จ เสด็จถึงเกยทั้งสอง คานหามทอง
รับราช หมู่ นางดาชบริพาธ พี่รินชาญเชิงแก้ว ซ่อนแง้ง่าเงื่อนมิด ปิดประตูไว้เสร็จ
โดยเสด็จถึงทวารใหญ่ ไส้กลว่าลื้มเครื่อง เบื้องในรัตนไสยา แมโรยมาจะไปดู จงเปิด
ประตูไว้ท่า ไปบเข้าบหึง ถึงเรือนรมย์พิมาน ไชทวารออกใส่ ให้นางโรยอยู่เฝ้า นาง
รินเข้ารับราช สองนายนาตามาตาม ยามค่ำคลุ้มบเห็นหน้า ลอบพิตรเจ้าหล้า กับพี่
เลี้ยงปลอมไป ฯ

The two ladies-in-waiting bowed and invited the two Princesses to mount the palanquin supported by golden poles and surrounded by numerous ladies-of-the-court. Nang Ruen was skilful in covering up the matter. She closed the door and accompanied the royal procession to the main gate. Then pretending to have forgotten something behind in the pavilion, she said, "Come Nang Roy; Let's go back. Please leave the gate ajar. We will not be long." As soon as they arrived at the pavilion, they stepped inside. Nang Roy was left in the room while Nang Ruen quickly escorted the King and the two escorts who were well in disguise outside. As it was dusk, no one could see their faces clearly, thus they passed unnoticed.

โคลง 3 ถึงทวารในเรือนหลวง คล้ายถึงคลวงสองท้าว

เชิญราชเสด็จขึ้นหย้าว อยู่เร้นเรือนโรย ฯ

At the Royal Palace upon arrival,

The King was invited to hide inside Nang Roy's quarter.

โคลง 2   สองนางโดยเสด็จให้   สองช่อนสองนายไว้
บให้เห็นตัว ๆ

The two ladies-in-waiting accompanied them
And hid the two escorts inside
So that they could not be seen.

ราตรีมืดฟ้า   เชิญบพิตรเจ้าหล้า
ลอบขึ้นสมศรี ๆ

As the sky was deeply darkened,
The King was invited
To be with the Princesses.

พระอภัยมณี Phra Apai Mani

พระอภัยมณี วรรณคดีชิ้นเลิศของไทย ที่ประพันธ์โดยท่านสุนทรภู่ กวีเอกของไทยที่ได้รับการยกย่องไปทั่วโลก ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่คุณเขียนได้มีส่วนในการแปล มีการแบ่งแต่ละตอนออกให้ผู้แปลแต่ละท่านแปลเรียงสลับกันไปจนจบเล่ม พิมพ์เสร็จเป็นเล่มย่อยๆ ไปแล้วแปลเล่ม โดยสำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงวัฒนธรรม และคาดว่าจะพิมพ์เสร็จสมบูรณ์ในเร็วๆ นี้ บรรดาผู้แปลได้ส่งต้นฉบับแปลไปให้ทางสำนักงานฯ เรียบร้อยแล้ว

ท่านสุนทรภู่กวีเอก ได้แสดงให้เห็นอัจฉริยภาพในบทประพันธ์ของท่านแล้วว่า จินตนาการของท่านสุดกว้างไกล ภาษาที่ใช้ไพเราะ กระชับ สามารถแปลออกมาได้แทบทุกตัวอักษร ไม่มีข้อความหรือสำนวนที่เย็นเยื่อ ที่มีแต่ความไพเราะ

ทางด้านเสียงแต่ไม่มีความหมาย ดังในบทกวีที่ประพันธ์โดยกวีบางท่าน ผู้แปลทุกคนต่างลงความเห็นเป็นเสียงเดียวกันว่า มีความสุขที่ได้ทำงานสำคัญยิ่งขึ้นนี้ ภาษาที่ใช้เป็นภาษาใกล้กับยุคสมัยของเรา คือสมัยรัตนโกสินทร์ เราโชคดีที่ได้ท่านเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ ประธานสถาบันสุนทรภู่ อดีตรองนายกรัฐมนตรี อดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดระยอง 8 สมัยมาคอยให้คำแนะนำปรึกษาเมื่อมีคำหรือข้อความที่พาดพิงถึงเหตุการณ์บางอย่างที่เราคาดไม่ถึง ตัวอย่างเช่น มีอยู่ช่วงหนึ่งที่อธิบายถึงตัวละครไปนั่งอยู่ใต้ต้นหงอนไก่ ทุกคนในที่ประชุมการแปลง เพราะต้นหงอนไก่ที่ทุกคนรู้จักคือไม้ดอกต้นเดี่ยว สูงไม่เกินหัวเข่าคน ดอกสีแดงๆ เล็กๆ หงิกๆ งอๆ แล้วคนจะเข้าไปนั่งใต้ต้นไม้นั้นได้อย่างไร ต่อเมื่อท่านเสวตรพาไปที่บ้านพักชายทะเลของท่านใกล้หาดแม่พิมพ์ จังหวัดระยอง ซึ่งมีหน้าผาค่อนข้างสูงอยู่ริมทะเล ข้างบนมีศาลแม่พิมพ์ที่เป็นที่เคารพบูชาอย่างสูงของชาวทะเลที่ผ่านไปมาเพื่อหาปลาตามแถบนั้น หน้าศาลมีต้นไม้สูงกว่า 5-6 เมตร มีลูกสีน้ำตาลอ่อน งอตรงกลาง คล้ายลูกมะฮอกกานี ดูเผินๆ เหมือนหงอนไก่ จึงเป็นที่มาของชื่อต้นไม้ที่ว่า ต้นหงอนไก่ เราจึงเข้าใจได้ในที่สุดว่า เหตุใดสุนทรภู่จึงเขียนไว้ว่า ไปนั่งใต้ต้นหงอนไก่

กลอนแปดที่สุนทรภู่ใช้ในการประพันธ์เรื่องพระอภัยมณี เป็นกลอนที่คุ้นหูและถูกใจคนไทยมากที่สุด มีทั้งสัมผัสนอก สัมผัสใน มีสี่บรรทัด ในการแปล จึงได้คงลักษณะของสี่บรรทัดไว้ และพยายามแปลเรียงไปแต่ละบรรทัด แต่ละย่อหน้าหรือกลอน ที่ได้ที่เป็นการสนทนา ในต้นฉบับจะไม่มีเครื่องหมายคำพูด แต่ในการแปลเป็นภาษาอังกฤษ ผู้แปลได้ใส่เครื่องหมายให้เป็นที่ทราบว่าเป็นการขึ้นต้นหรือสิ้นสุดคำพูด ตามหลักการเขียนภาษาอังกฤษแบบสากล

โปรดดูตัวอย่างการแปลบางส่วนได้ดังต่อไปนี้

EPISODE III

Sisuwat Enters the Kingdom of Rommachak

Translated by Mrs. Sudchit Bhinyoying

จะกล่าวถึงอนุชาในทรานสนิท
พระอาทิตย์อแสงแผ่พฤษกา
น้ำค้างพรหมพัดกระพือมา
เสนาเสียงสกุณาสนั่นไพโร

The young prince in deep slumber lay.
The sun shone gently through the leaves;
Dew drizzled, gusts of wind blew;
Birds chirped aloud among the trees.

ทะเลลึกเลื่อนลันสนั่นคลื่น
ผวาตื่นหวาดหวั่นฤทัยไหว
ไม่เห็นพี่ที่พุ่มพฤษกาไทร
ประหลายใจปลุกพราหมณ์ทั้งสามนาย
พระเชษฐาเข้าไปข้างไหนเล่า
เมื่อก็เป่าปี่เล่นไม่เห็นหาย
ที่ก็เตียนเลี่ยนลาดล้นหาดทราย
จะแผ่กายที่ไหนก็ไม่มี
สามมาณพริ้งคิดผิดประหลาด
หรือภูวนาณนี้กอาจขางหนี
จะทอดทิ้งน้องไว้ก็ใช่ที่

The fathomless heaving and surging sea,
Awakened the prince who felt alarmed.
He saw no brother under nearby trees.
Surprised, he woke the Brahmins three:
“Whither has my brother gone?” He asked.
“A while ago he played his pipe right here.
A stretch of barren land this seashore is,
So open that there is no place to hide.”
Sensing something wrong the Brahmins thought,
“Could he have been bored and gone away?
It is unlike him though to leave his brother;

เหตุจะมีสักสิ่งนี้ก็จริงใจ
แล้วพากันอย่างย่องมองเขม่น
ก็พอเห็นรอยเท้าที่ยาวใหญ่
มายิ่งหยุดสุดสิ้นเพียงต้นไทร
แล้วกลับไปหายลงในคงคา

อันรอยนี้มีใช่รอยมนุษย์
ต่างวิมุติหมางจิตคิดกังขา
หรือยักษ์ผีเสื้อแก้งมารยา
มาลักพาภูวนายเอาไปกิน

ศรีสุวรรณเห็นจริงก็ใจหาย
ระทวยกายลงกับท่าซลาสินธุ์
พระเนตรนองนัยนาดั่งวาริน
กันแสงสิ้นเสือกซบสลับไป ฯ

ทั้งสามพรหมณ์เข้าประคองพระน้องนาค
เห็นอนาถนิ่งแน่นเข้าแก้ไข
ร้องเรียกกลางทางแสนสงสารใจ
ก็รำไปรักหน่อกษัตรา ฯ
ศรีสุวรรณฟื้นองค์ดำรงนั้น

Or has something strange befallen to him?"
Thus thinking, they searched around for clues
And found huge footprints on the beach,
Heading towards the banyan tree
Then vanishing back into the waves.

These could not be the prints of man.
In great doubt, they wondered:
Was it a sea fiend with a ruse,
That dragged him off to be its prey?

Aware it could be so, Sisuvan's heart sank.
He knelt down at the water's edge.
Tears flowing from his eyes, like ocean's stream,
He wept till he fell in a swoon.

The Brahmins rushed to hold him upright.
Seeing him still, they tried to wake him up,
Pitying the prince, they called him,
Cry and cry they did, for love of the young lad.
Regaining his consciousness, Sisuvan sat up,

สุขหลังคลอเนตรถึงเชษฐา
โอัสสารปานฉะนี้พระพี่ยา
ไปลับตาตายเป็นไม่เห็นกัน

Tears of longing for his brother brimming in his eyes.
“Alas! Where are you now, my dearest brother?
Or have you passed away and I shall never see you
more?”

เป็นเพื่อนสุขทุกขโศกวิโยคยาก
ตั้งแต่จากกรุงไกรโอศวรรย์
ระหกเหินเดินป่าพนาวัน
กินเผือกมันต่างข้าวทุกเช้าเย็น

“Companions in joy and sorrow we have been
Since the day we left our beloved kingdom,
Walking in hard ship through the woods,
Eating roots and bulbs for every meal.

อยู่ด้วยกันหัดหัดมาพลัดพราก
แต่แสนยากแล้วมีหนามาซ้ำซ้ำเข็ญ
นึ๊กนึ๊กแล้วก็น้ำน้ำตากระเด็น
จะอยู่เป็นคนไปทำไมมี

“Together we always were; suddenly we're parted.
Life has been hard and now this awful grief!”
The more he thought, the sadder he became,
“What is the point of living more?”

สะอื้นอื้นซ้อนทรวงเข้าฮักฮัก
วรพักตร์มุดม่องก็หมองศรี
กันแสงทรวงโศกศัลย์พันทวี
อยู่กับที่หาดทรายชายคงคา ฯ

He sobbed and sobbed unceasingly.
Darkened with torment was his face.
He wept and wept as sadness struck him,
Till he fainted once again on the seashore.

ทั้งสามพราหมณ์เข้าประคองแล้วร้องไห้ Rushing to support him were the Brahmins,
น้ำตาไหลพร่างพรายทั้งชายชวา Tears rolling down their cheeks.
ต่างนบนอบปลอบหน่อกษัตรา Paying respect, they gave him words of comfort,
อย่าโศกาตรอมน้กจงหักใจ “Restrain yourself and don’t give way to grief.
อันกำเนิดเกิดมาในหล้าโลก “To be born into this world,
สุขกับโศกมิได้สิ้นอย่างสงสัย Doubt not that happiness and sorrow ever end.
ซึ่งเกิดเหตุเชษฐาเธอหายไป Though your brother is nowhere to be seen,
ก็ยังไม่รู้เห็นว่าเป็นตาย We do not know that he has lost his life.

ควรจะคิดติดตามแสวงหา “Determined to find him we must therefore be,
เล่นนวาไปในวนชลสาย Sailing to and fro in search of him
แม้พระพี่ม้วยชีวาวาย Should he be alive and all is well,
ก็ดีร้ายจะได้พบประสบกัน Whatever happens, we shall find him soon.

ข้าทั้งสามก็จะตามเสด็จด้วย “We three shall always be with you
ผิดชอบช่วยไปกว่าจะอาสัญ And help you until our dying day.
จงดับทรงโศกาอย่าจาบัลย์ Douse your sorrow; stop your cry
จะเนิ่นวันเสียเปล่าไม่เข้ายา ฯ Lest we lose more time in vain.”

พระฟังสามพราหมณ์ปลอบก็ชอบจิต Thus hearing, the prince felt heartened.
แสนสนิทยิ่งกว่าญาติวงศ์ The Brahmins were more than relatives to him:
ค่อยมีแรงแข็งขึ้นกลืนน้ำตา He felt stronger, swallowed his tears
จึงบัญชาชมพราหมณ์ทั้งสามคน And uttered words of praise to them:

ถึงมาตรมั่นเป็นเพื่อนก็เหมือนพี่
ด้วยน้องนี้ก็ยังเยาว์เอาจน
พี่ช่วยคิดติดตามเมื่อยามจน
พระคุณล้นล้ำลภพไตร

Friends indeed you are, as good as brothers;
Because I'm young and inexperienced,
With you to help me in my time of need,
Your kindness's worth all three worlds to me.

แต่ทะเลลึกกว้างถึงอย่างนี้
ไม่รู้ที่จะตามติดไปทิศไหน
จะผ่อนปรนบนบานประการใด
จึงจะได้แจ้งจิตในกิจจา ฯ

“Wide and deep, the sea is measureless,
I know not which direction I should take.
What vow or offering should I make
For guidance in the right direction?”

เจ้าसानคนฉลาดเฉลยตอบ
พอคิดชอบอย่างนี้ดีหนักหนา
พี่ได้ครุรู้เรียนตำรา
จะจับยามสามตามให้แน่นอน

Sanon the brilliant one then said,
“It's good that you should think this way.
I myself took lessons once upon a time
In soothsaying and prognostication.”

แล้วนับนิ้วนี้ นั่งตั้งสติ
ตามลัทธิเรียนรู้อันครูสอน
ทั้งลมจันทกาลาพยากรณ์
เห็นแน่นอนแม่นยำแล้วทำนาย

He then sat counting on his fingers, meditating
By the method his masters taught.
With help of wind and moon and time,
Till he felt sure and said his sooth.

อย่าครวญคร่ำรำพึงถึงพระพี่
มีสตรีพาไปตั้งใจหมาย

“Lament no more for your dear brother.
A woman has taken him away.

เขาอุปัถม์ภัก์คำชูอยู่สบาย She's taking care of him and all his comfort.
พอเคราะห์คล้ายเห็นจะพบประสบกัน You'll meet again when evil planets change.

อยู่ข้างอากาศเนยทะเลลึก “He’s over to southeast, in the deep.
พระอย่านึกแห่งว่าจะอาศัย Fear you not for he is far from death.
เรารีบเร่งออกเรือเผื่อจะทัน Let us embark, the sooner to catch up.”
แล้วพากันลงมาเกตุรากล And down they went into the magic junk.

ถอนสมอข้อใบขึ้นใส่เสา They weighed the anchor and hoisted up the sail,
จัดให้เจ้าโมราเป็นต้นหน Letting Mora serve as navigator.
หน่อกษัตริย์สองพราหมณ์เป็นสามคน The prince and the other Brahmin pair
ขึ้นนั่งบนบาทลี้ด้วยปรีดา Made themselves comfortable in the poop.

อีคนนี่ผีปากมันจัดจ้าน “A cunning talker is this wench.
มาเกี่ยวพานหลานข้าหาว่าไม่ It was she who made passes at my boy.
มิใช่ชาวบ้านนอกมาหลอกใคร We're no country bumpkins to be fooled.
ผิดก็ใส่กันกับเจ้าจนเย็บตา ๆ We'll fight you to the end if need it be.”

และอีกตอนหนึ่งซึ่งเป็นการบรรยายอย่างละเอียดถึงรูปร่างหน้าตา และมีการ
ใช้ภาษาแบบชาวบ้าน ผู้แปลต้องพยายามถ่ายทอดให้ได้อารมณ์ ดังต่อไปนี้

ขอเฝ้าว่าตานี้ไม่โหรัย “This fellow is hot-tempered,” said the men.
จะเอาหว่ายลงหลังกระมังหนา “He is asking for a lashing on his back”

ท่านทั้งสี่พี่เลี้ยงพระธิดา
จะให้หาเข้าไปถามตามทำนอง
แล้วปลอบว่ามาไปเถิดเจ้าพราหมณ์
อย่าพูดตามตาคนนั้นมันจ้องทอง
แล้วพาเข้าวังในตั้งใจปอง
ส่วนนายกองปากน้ำก็ตามมา

It is the ladies of the princess
Who summon you for questioning.
“Be good enough to come with us, dear Brahmin.
Do not talk like that arrogant old man.”
They led him to the palace as intended,
And the harbour master followed in their train.

ถึงประตูข้างข้างฉนวน
เห็นแต่ล้วนหม่อมหม่อมอยู่พร้อมหน้า
จึงเข้าไปเล่าแถลงแจ้งกิจจา
ได้ตัวมาแล้วจะโปรดประการใด ฯ

Reaching the main gate near the covered path
And seeing the court ladies there,
They told them of their mission, saying,
“We’ve got the man. What would you have us do?”

ฝ่ายทั้งสี่พี่เลี้ยงเมียงขม้อย
เห็นพราหมณ์น้อยโสภางจะหาไหน
ดูผิวเหลืองเรืองรองทองอุไร
งามวิไลแลเล่ห์เทวดา

The ladies four glanced coyly,
Seeing the young Brahmin with unrivalled looks,
As gold-complexioned as if gilded
And graceful as a god.

ขนงเนตรเกศกรรณแลกรแก้ม
แลแลล้นน่ารักเป็นหนักหนา
พิศวงหลงลืมกระพริบตา
เสนหาปั่นป่วนรัญจวนใจ

Brows, eyes, hair, ears, arms, cheeks,
All splendid and enchanting,
Gazing in rapture, they forgot to blink.
Love swelled in them until they nearly swooned.

ต่างว่างามเหลืองามพื่อพราหมณ์น้อย All said, “How beautiful he looks!
ช่างเลื่อนลอยล่องฟ้ามาแต่ไหน As if descending from the sky
หรือหน่อจักรพัตราพาราไกล Or hailing from a distant royal house,
ธุระอะไรหนอจึงมาถึงธานี What business brings him here?

อีคนใช้ใส่ความว่าเป็นชู้ “That wench lied he was her lover,
ไม่ควรคู่คบหากับทาสี He should not go with such a slave.
เว้นแต่องค์นงนุชพระบุตรี He is a match only with Her Royal Highness
เห็นเต็มดีดจแก้วแกมสุวรรณ Who befits him as a gem suits gold.”

จำจะลวงหน่วงหนักไว้สักหน่อย Then they thought, “We must delay him
ให้พราหมณ์น้อยไปสำนักอยู่สวนขวัญ By sending him to the royal garden.”
ดำริพลางทางสั่งขอเฝ้าพลัน Immediately they commanded the orderlies
เห็นไม่ทันจะปรึกษาเวลาจวน Without much ado for lack of time.

จะให้อยู่ที่นี้ก็มีได้ “He cannot be allowed to stay here.
ไปส่งให้สองเฒ่าที่เฝ้าสวน Take him to the two old gardeners,
แล้วจะถามความข้อต่อสำนวน And we will question him anon.”
สั่งแล้วชวนกันเข้าไปเสียในวัง So saying, they hastened back inside.

ขอเฝ้าว่ามาไปเถิดพื่อเอย Let's go,” said the orderlies .
ถ้าละเลยแล้วเห็นจะเล่นหลัง “We'll get a whipping if we fail to act.”

ฝ่ายเจ้าพราหมณ์ตามใจมิให้ซึ่ง
พลางร่ำสั่งนายด่านด้วยมารยา
จงไปบ้านท่านเถิดให้มีความสุข
ฉันพันทุกข์แล้วเมื่อไหร่จะไปหา
นายด่านฟังคลั่งคลอหล่อหน้าตา
แล้วว่านั่นนี่ไม่ทิ้งอย่ากริ่งใจ

“The Brahmin agreed lest he displeaseth them,
And bade the harbour man a fond farewell.
“Go now and stay happily at home.
I’ll come to you when troubles pass.”
Tars brimming in his eyes, the old man said,
“Worry not, for I shall never let you down.

กล่าวโดยสรุป งานวรรณกรรมประเภทร้อยกรองเป็นงานที่มีสุนทรียรสอยู่
ในระดับสูง ทั้งในแง่ของจินตนาการ ความไพเราะ และความสำคัญในการชี้ให้เห็น
สถานการณ์ของแต่ละยุค การแปลออกเป็นภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะ
ภาษาอังกฤษ จึงเป็นการนำความงามของวรรณคดีไทยออกสู่สายตาชาวโลก
สาระสำคัญอยู่ที่ว่าทำอะไรจึงจะสามารถถ่ายทอดสิ่งดีๆ ที่มีอยู่ในวรรณคดีไทย
ประเภทร้อยกรองออกมาให้ได้ครบถ้วน เมื่อแปลออกมาเป็นภาษาต่างประเทศ
ผู้เขียนและกลุ่มผู้แปลและผู้ตรวจแก้การแปลวรรณคดีไทยสำหรับอาเซียน มี
ความเห็นร่วมกันว่า ในการแปล ความหมายสำคัญที่สุด พยายามรักษารูปแบบและ
จำนวนคำไว้ให้ได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับ สำหรับคำว่า “คำ” ซึ่งเราแปลว่า “word”
นั้น ในภาษาอังกฤษแต่ละ “คำ” หรือ “word” มีหลายพยางค์หรือ syllable เวลา
นับจำนวนคำ ก็หมายถึงนับจำนวน syllable ในบทนั้น เช่น เมื่อแปลกลอนแปด
พยายามให้แปลออกมาแล้วมีจำนวนเจ็ดถึงสิบสอง (อย่าให้เกินสิบสี่) พยางค์หรือ
syllable โคลงสี่แปลแล้วให้ได้สี่บรรทัด โคลง 2 และ โคลง 3 ให้ได้สองหรือสาม
บรรทัดตามข้อความในต้นฉบับภาษาไทย และอย่าให้จำนวนพยางค์มีมากเกินไป
เป็นต้น

สำหรับ ‘เสียง’ หรือ ‘สัมผัส’ ไม่ว่าจะ เป็น ‘สัมผัสนอก’ ‘สัมผัสใน’ หรือเสียงที่ใกล้เคียงกัน เป็นการยากที่จะแปลเป็นอีกภาษาหนึ่ง แล้วมี ‘สัมผัส’ หรือ ‘rhyme’ ทั้งสัมผัสนอก - outer rhyme; สัมผัสใน - inner rhyme และ สัมผัสเสียง - alliteration ถ้าแปลแล้วทำได้บ้างในภาษาปลายทางก็เพิ่มความไพเราะ แต่ถ้าทำไม่ได้ตลอดทั้งเรื่องที่มีความยาวเรื่องละหลายร้อยหน้า ก็ให้เก็บความถูกต้องของการแปลจากความหมายในต้นฉบับไว้ก่อนอื่น

ผู้เขียนหวังว่า บทความสั้นๆ ที่เขียนจากประสบการณ์ในการแปลบทวรรณคดีประเภทร้อยกรองจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษชิ้นนี้ จะช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้มีแปลวรรณกรรมไทยชิ้นงามๆ ออกสู่สายตาชาวโลกมากขึ้น

บรรณานุกรม

Anthology of ASEAN literatures of Thailand: Thai literary of the Ayutthaya Period Vol. II a. (1999).

Gesmankit, K. (Ed). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.

Anthology of ASEAN literatures of Thailand: Thai literary of the Ayutthaya Period Vol. III a. (2000).

Gesmankit, K. (Ed). Bangkok: Amarin Printing and Publishing Public Company Limited.

Phra Aphai Mani Part I. (1999). Office of the National Culture Commission, Ministry of Education, Bangkok.